

Újra új versek

Avagy a föltámadás öröme

1969-ben született Miskolcon. Irodalomtörténész, kritikus, esztéta, a PPKE BTK Esztétika Tanszékének mb. tanszékvezető tanára.

Apológia, ideológia, skizofrénia. Ezzel a három idegen szóval kezdeném. Vagyis azzal a hál' istennek egyre halványodó érzettel, amely Ady tekintetében végigkísérte olvasói nevelődésem történetét. És hadd fogalmazzak most, innentől kezdve, nemzedéki többesben. *Apológia:* ahogyan az iskolai órákon többnyire beszéltek nekünk a megkérdőjelezhetetlen nagyságú Ady költészetéről, a kiváló Földessy Gyula ősrégi tematikus felosztása és organikus egységképe alapján, tetszetős életrajzi anekdotákkal körítve. *Ideológia:* ahogyan forgatták agyi kocsonyánkban a képviseleti költészet Petőfi–Ady–József Attila nyársát, a hivatalos Ady-szakértő Király István „magatartás”-elemző leírásával összhangban. *Skizofrénia:* ahogyan az előbbi két szempont nyomán nem lehetett nyugodt lélekkel elkönyvelnünk az Adyt magában foglaló költészeti fősodor mellett sem Kosztolányit, sem Weörest, sem Pilinszkyt. Nem beszélve az olyan különös, különösen jelentős költőkről, mint például Kálnoky László.

Felszabadító volt hát ráakadni Kosztolányi „különvéleményére” 1929-ből, *Az írástudatlanok árulására.* És azonosulni a kritikai esszé vagy pamflet többes szám első személyével, az „írástudók” vájt fülű és szabad lelkű közösségével. És akkor végre megnyugodhattunk a kézenfekvő magyarázattal: Adyt alaposan túltolták a rajongói, sőt az értelmezői, mi több, Ady maga is túltolta magát, és ezt már Kosztolányi is pontosan látta és megírta. És ami azóta, leginkább a fordulat éve, 1948 óta történt az irodalomértés terén, hát az is csak azt bizonyítja, hogy a hatalmasra pumpált, szerepküldetéses költői egó intézményesített tisztelete, profán kultusza, nem tesz jót senkinek, sem az olvasmánynak (a szó szerinti *legendának*), sem az olvasónak (a Kádár-korszak utolsó évtizedében felserdülő *lectornak*). Ehhez jött még azután, az Ady-vonal meghosszabbítása nyomán, „a József Attila-i hagyomány közvetlen folytatását” elutasító, vagy ha tetszik, elutasításával rajta jó értelemben élősködő Petri, a wittgensteini eltökéltségű, játékosan nyelvkritikus Tandori, és a többiek. És még ha bele is botlottunk például a József Attila-ügyben is megszólaló Nagy László Ady-versébe, *A föltámadás szomorúságába*, indulatos pátoszával az is inkább elfedte Ady egyáltalán nem adysta ízű, sokkal inkább mélabús pátosszal átítatott titok-versét, *A föltámadás szomorúságát.* Meg hát a költő halálának ötvenedik évfordulójára megjelentetett, „*Ifjú szívekben élek?*” című kötetben is az alábbi — talán nem csupán retorikus — kérdést olvashattuk az Ady őszinte elismerése mellett azért mégiscsak inkább József Attilát választó Pilinszkytól: „A koncentrációs táborok világa, az egyetlen kis didergő molekulára redukált ember után mit kezdjünk Ady királyi pózaival?” (Más, de azért bőven idetartozó kérdés, hogy ugyanebben az évben, 1969-ben fogalmazta meg a pályakezdő Petri

fentebb már idézett véleményét József Attila költészetének egyenes irányú meghosszabbíthatatlanságával kapcsolatban.)

És akkor, valamikor a rendszerváltozás környékén és után, feltűntek azok a költők, akik úgy kapcsolódtak az addigra önmagát túlnyerő Kosztolányihoz (és másokhoz), hogy egyúttal ablakot nyitottak Ady (és mások) alakjára és költészetére. Először Kemény István, azután Térey János, az utóbbi ráadásul még retorikájában is. Mi több, évtizednyivel később olvashattuk Kemény Ady-esszéjét a 2006-os Holmiban, amely a *Komp-ország, a hídról* címet kapta, és azon melegében klasszikus is lett. És ugyanitt látott napvilágot, még 2003-ban, a lírai modernség talán legalaposabb, legtöbb szemponttal dolgozó (nem magyarországi) magyar szakértőjének, a Rilke-kutató Pór Péternek a „meditációja egy Ady-redivivus esélyeiről”. Mindkét írásban súlyos érveket lelhettünk amellett, hogy Ady mégiscsak nagyon fontos, nagyon élő (amellett, hogy „életes”) költő és „írástudó”, akár „Komp-országon” belülről, azaz nemzedéki-közérzeti szempontból, akár kívülről, vagyis költészettörténeti összefüggésben nézzük. És ezzel párhuzamosan végre hallgathatóvá, meghallhatóvá vált *A föltámadás szomorúsága* is — immár a hozzá méltó hangfekvésben, az énekes-gitáros Víg Mihály által vezetett *Balaton* zenekar előadásában. Nyugodtan beszélhetünk tehát — Kemény, Térey, Pór, Víg és mások nyomán — Ady újraeledéséről, *a föltámadás örömeiről*. (Ráadásul egyre fontosabbnak tűnik a költő Ady mellett a publicista Ady is. Egyfelől végre, másfelől meg — „komp-országunk” jelenlegi állapotát tekintve — sajnos.)

Nem centenáriumi buzgalomból, hanem verséhségből vettem kézbe nemrégén Ady *Új versek* című kötetét 1906-ból, amelynek jóvoltából a lírai modernség korszakos játékában egy évvel megelőztük a monarchia másik tagállamának szintén *Új versek* címet viselő, Rilke által jegyzett kötetét. Noha jól tudjuk, nem versenyről vagy versengésről van szó — ahogyan a későbbi *Új versek* költője is írta a kötet második részének évében, 1908-ban (Jékely Zoltán fordításában): „Győzést ki említ? Minden csak kitartás.” A muszáj Herkules és A mesebeli János költőjének intonációjában: „Győzöm a harcot bús haraggal”; „Gyürkőzz, János, rohanj, János.”

És akkor azt kellett látnom, nem lehetett nem látnom azt, hogy olyan, hogy *Ady költészete*, olyan nincs. Csak Ady-versek vannak. Meg versekből összeálló ciklusok. Meg ciklusokból összeálló kötet. Kötetek. Közülük is kiemelkedik az *Új versek*. Csupán emlékeztetőül, és másra most nem is vállalkoznék, mint erre a gyors mustrára: a „Góg és Magóg fia vagyok én” kezdetű nyitóvers; az első ciklus, a *Léda asszony zsoldtárai*, benne felejthetetlen versekkel, csak ha a két utolsót vesszük: *Várnak reánk Délen* és *Héja-nász az avaron*; a második, *A magyar ugaron*, a nyitó „füttyörészéssel” és a záró „kacagó széllel”; a harmadik, *A daloló Páris*, a ciklusfelütés „párisi hajnalától” a zárlat Szajna–Duna alakzatáig; és végül a *Szűz ormok vándora*, amely szintén „hajnalban” indul, egy hosszán kitarított „sóhajtással”, és a tengeri-hajós versek halmozásával ér véget: *Vörös szekér a tengeren* (a kevés négyzavas verscímeke egyike), *A kék tenger partján* (a másik), *Temetés a tengeren*, *Új vizeken járok*.